

بازنگری برنامه‌های آموزشی در جهان روندی پویا دارد و در کشورهای مختلف براساس سیاست‌های کلان آموزشی و منطبق با ویژگی‌های هر کشور و حتی استانهای یک کشور به دو صورت: ابلاغ راهنماها و ضوابط بصورت ملی و تفویض اختیار به دانشگاه‌ها و یا بصورت ابلاغ برنامه ملی متمرکز و با دادن اختیار محدود به دانشگاه‌ها می‌باشد. در این بازنگری با توجه به اسناد ملی و جهانی و شرایط کشور، تلاش شده که ضمن ابلاغ اصول و سیاست‌های کلی برنامه و استانداردها و توانمندی‌های مورد انتظار از دانش‌آموختگان به سوی تمرکززدایی و تفویض اختیار بیشتر به دانشگاه‌ها حرکت کنیم.

برنامه‌ای که درحال حاضر در دانشکده‌های دندانپزشکی کشور اجرا میگردد پس از تأیید شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی، در تاریخ ۱۳۷۹/۲/۳۱ به تصویب هفتمین جلسه شورایعالی برنامه‌ریزی علوم پزشکی کشور رسید. هدف از اجرای برنامه مصوب ۱۳۷۹ دوره دکتری عمومی دندانپزشکی "تربیت دندانپزشکان عمومی شایسته است که دارای مبانی قوی علمی، مهارتهای درمانی، توانایی آموزش بهداشت و پیشگیری از بیماریهای دهان و دندان و کارایی لازم برای انجام پژوهشهای حین و پس از تحصیل بوده و قادر به ارائه خدمات کیفی و درمانی و پیشگیری در نظام ارائه خدمات بهداشتی درمانی کشور جمهوری اسلامی ایران باشند".

بازنگری چهارم در تداوم سه دوره بازنگری به عمل آمده گذشته، و به دلیل پویا بودن برنامه آموزشی در راستای نیاز جامعه صورت پذیرفت. خوشبختانه این بازنگری همزمان با ابلاغ سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ کشور و مراحل تدوین نقشه جامع علمی کشور در حوزه سلامت آغاز گردید و در قالب مطالعات نیازسنجی برنامه، این اسناد کلان و مطالعات مربوط بعنوان مهمترین اسناد ملی مبنای حرکت بسوی برنامه آموزش دکتری عمومی دندانپزشکی ۱۴۰۴ قرارگرفت تا بتواند "چشم‌انداز نظام سلامت" و "چشم‌انداز علم و فناوری سلامت" و "ماموریت نظام آموزشی در نقشه جامع سلامت" را درحوزه ماموریتی مربوط محقق کند. در این راستا ابتدا نیازسنجی صورت گرفت. این مطالعات شامل: تحلیل سیاست‌های کلان سلامت دهان کشور در راستای تعیین وظایف آموزشی دکتری عمومی دندانپزشکی، بررسی و تعیین اهداف و سیاست‌های توسعه بخش سلامت دهان و دندان در راستای اهداف جهانی تا سال ۲۰۲۰، بررسی توانمندی‌های لازم برای دندانپزشکان عمومی از نظر سیاستگذاران سلامت، اعضای هیات علمی دانشکده‌های دندانپزشکی، دانش‌آموختگان دانشکده‌های دندانپزشکی و دانشجویان سال آخر دانشکده‌های دندانپزشکی و کارشناسان مسئول بهداشت دهان کشور، تعیین مشکلات و نیازهای آموزشی رشته دندانپزشکی بر اساس مستندات پزشکی قانونی، نظام پزشکی و کارشناسان مسئول نظارت بر درمان کشور، بررسی انتظارات عموم از خدمات ارائه شده توسط دندانپزشکان، بررسی و تحلیل بار بیماریهای دهان و دندان در ارتباط با برنامه آموزش دوره دکتری عمومی دندانپزشکی، بررسی فعالیت‌های روزانه دندانپزشکان کشور و تحلیل محتوای کوریکولوم‌های دندانپزشکی در دنیا می‌باشد.

برنامه بازننگری شده مصوب سال ۱۳۹۱ بعنوان برنامه پایه تا سال ۱۴۰۴ با مشارکت تمام ذینفعان و هدایت شورای آموزش دکترای عمومی دندانپزشکی دبیرخانه شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی در راستای تحقق چشم انداز ۱۴۰۴ و نقشه جامع علمی کشور در حوزه سلامت، ارتقاء مستمر خواهدیافت.

با توجه به نیازهای امروز و چشم انداز فردای جامعه، نقاط قابل بهبود برنامه فعلی آموزش دکترای عمومی دندانپزشکی کشور - در برنامه ریزی، اجرا و ارزیابی - در قالب سیاستهای محوری ذیل در سراسر برنامه گسترده شد:

۱. تاکید بر برنامه درسی مبتنی بر توانمندی های حرفه ای *Competency- Based Curriculum (CBC)*، با اجزاء زیر:

- Patient Care
- Medical Knowledge
- Practice Based learning and Improvement
- Interpersonal Communication Skills
- Professionalism
- System based practice

۲. توجه به راهبردهای آموزشی زیر:

- استفاده از روشهای دانشجو محور بر حسب نوع درس و شرایط
- Problem Oriented Learning
- ادغام مباحث پایه و بالینی تا حد امکان
- آموزش جامعه نگر (*Community Oriented Education*)
- وجود واحدهای *Elective* در کنار واحدهای *Core*
- آموزش *Systematic (Outcome Based Education)*

۳. توجه به *Comprehensive Patient Care*

۴. تاکید بر *EBD, Life long learning* و پژوهش

۵. برخورداری از *Mentorship* در طول برنامه آموزشی

۶. توجه به *Early Patient Contact*

۷. تاکید بر نقش آموزشی، مشاور، راهبری و مدیریت دندانپزشک در نظام سلامت در حیطه تخصصی مرتبط

۸. توجه به اصول ارتقاء مستمر کیفیت و تعالی بالینی در ارائه خدمات سلامت

تمام مراحل با عنایت به شواهدی از قبیل: اسناد سیاستهای کلان کشور در حوزه آموزش و سلامت (سند چشم انداز ۱۴۰۴ قانون اساسی، مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، نقشه جامع علمی سلامت، ...)، استانداردهای پایه دوره آموزش دندانپزشکی عمومی، اسناد جهانی سلامت و آموزش پزشکی و دندانپزشکی: (^۲WHO، ^۳WFME، ^۴ADA، ^۵ADEE، ...)، نیازسنجی از ذینفعان سلامت و آموزش پزشکی کشور (سیاستگذاران، قانونگذاران، اعضای هیات علمی، دانش آموختگان و دانشجویان، انجمن‌های علمی و صنفی، مردم، مدیران و کارشناسان سلامت، کارشناسان نظام پزشکی)، آخرین شواهد موجود در خصوص بازنگری کوریکولوم‌های دندانپزشکی در دنیا و منطقه تدوین شده است. در نهایت با توجه به امکانات دانشکده‌های دندانپزشکی تلاش گردید تا در برنامه آموزشی پیشنهادی این تغییرات صورت بگیرد.

- + جهت تعیین محتوای آموزشی مورد نیاز در دوره دندانپزشکی عمومی، ابتدا در مرحله نیازسنجی توانمندی‌های مورد انتظار از دندانپزشک عمومی مشخص شد سپس محتوای آموزشی جهت دستیابی به این توانمندی‌ها تعیین گردید.
- + با حذف تعدادی از موارد تکراری و بازآرایی مطالب مرتبط با هم در قالب محتوای دروس ادغام یافته واحدهایی با رعایت اصول ادغام افقی و یا عمودی در جهت تلفیق مباحث علوم پایه و بالینی با هم طراحی گردید.
- + مباحث مرتبط با پیشگیری، سلامت دهان، دندانپزشکی جامعه‌نگر بصورت واحدهای خاص و همچنین بصورت روح کلی در تمام دوره تقویت گردید.
- + در راستای بهبود کیفیت و تعالی خدمات بالینی، محتوای درسی به صورت دروس اختصاصی و در طول برنامه گنجانده شده است.
- + رویکرد دندانپزشکی مبتنی بر شواهد بصورت واحدهای درسی و فعالیت‌های عملی در برنامه لحاظ گردید.
- + مباحث مرتبط با اخلاق و مهارت‌های ارتباطی بصورت واحد درسی در طول برنامه گنجانده شد.
- + با معرفی روشهای آموزش دانشجو محور و روشهای ارزیابی متنوع استفاده از آنها بعنوان پیشنهاد توصیه گردید.
- + با بازآرایی دروس پایه تئوری مرتبط با مهارت‌های بالینی دندانپزشکی و مباحث پری‌کلینیک، واحدهای تلفیق یافته طراحی شد تا با همزمانی ارائه این دو مبحث، مهارت‌های عملی مبتنی بر دروس تئوری آموزش داده شود.
- + با توجه به ادغام مباحث برنامه آموزشی دندانپزشکی عمومی در قالب دروس الزامی و اختیاری تدوین گردید.
- + به مقوله دانش پزشکی در دندانپزشکی، از جمله دندانپزشکی بیماران سیستمیک، دارو شناسی، فوریت‌های پزشکی و سالمندشناسی در قالب واحدهای تئوری و عملی اهمیت بیشتری داده شد.
- + طراحی، اجرا و مدیریت درمان بیماران بصورت کل‌نگر در قالب واحد درمان جامع دندانپزشکی تقویت گردید.
- + به مباحث مرتبط با پژوهش در قالب آموزش‌های کارگاهی و فعالیت‌های عملی بصورت جدی‌تر پرداخته شد.

² : World Health Organization
³ : World Federation of Medical Education
⁴ : American Dental Assosiation
⁵ : Assosiation of Dental Education in Europe

۱- نام و تعریف رشته و مقطع مربوطه:

دوره دکتری عمومی دندانپزشکی در مقطع دکترای عمومی معادل *Doctor of Dental Surgery (DDS)* یکی از دوره‌های مصوب نظام آموزش عالی در کشور جمهوری اسلامی ایران است که به اعطاء مدرک دانشگاهی می‌انجامد. این دوره مجموعه‌ای هماهنگ از فعالیت‌های آموزش نظری، کارگاهی، عملی، کارآموزی، کارورزی، عرصه جامعه و تحقیقاتی است. هدف این برنامه، تربیت دندانپزشک عمومی با توانمندی‌هایی مطابق با سند حداقل توانمندی‌های مورد انتظار از دانش‌آموختگان برنامه آموزشی دکترای عمومی دندانپزشکی در ایران می‌باشد.

۲- تاریخچه تأسیس و پیشرفت‌های جدید:

گرچه از نظر آموزش مدرن امروزی سابقه آموزش دندانپزشکی به شکل فعلی به تأسیس دانشگاه تهران برمی‌گردد، اما باید به سوابق دیرینه جایگاه سلامت دهان در پزشکی ایران اشاره کرد. در حال حاضر کهن‌ترین رساله موجود دندانپزشکی جهان، در ایران نگهداری می‌شود که با قدمتی حدود ۱۲ قرن مربوط به تدریس در دانشگاه جندی‌شاپور می‌باشد. اما باید اذعان داشت که آموزش دندانپزشکی همانند سایر رشته‌ها تغییر و تحول سریعی در دهه‌های اخیر داشته است. توسعه تجهیزات و روش‌های آموزشی در تمامی زمینه‌های تخصصی دندانپزشکی و علوم رایانه ضرورت پایش و ارتقاء مستمر آموزش دندانپزشکی را دو چندان می‌کند.

۳- ارزشها و باورها:

این رشته به دنبال تربیت افرادی آگاه، کارآمد، متعهد، مسئولیت‌پذیر، برخوردار از وجدان و انضباط کاری و سازگاری اجتماعی می‌باشد. دانش‌آموختگان این رشته به برابری انسانها در برخورداری از سلامت و عدالت در سلامت معتقد بوده و به انسان بعنوان موجودی چند بعدی (جسمی، روانی، روحی و معنوی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی) که دارای اختیار است می‌نگرند. همچنین اصول ارزش‌های انسانی، اسلامی و اخلاق حرفه‌ای را رعایت و منافع انسانی و ملی را در اولویت قرار می‌دهند. دانش‌آموختگان این رشته به سلامت محوری و به اصل تحقق اهداف نظام سلامت در گرو کار گروهی، معتقد اند. نگرش جامع به انسان و جامعه دارند و به ارائه خدمات و افزایش مستمر توانمندیها، با استفاده از دانش، فناوری و استانداردهای بومی و جهانی می‌پردازند.

۴- رسالت رشته:

رسالت این رشته، تربیت دانش‌آموختگانی عالم، توانمند، کارآمد و پاسخگوی نیازهای سلامت دهان فرد و جامعه، متعهد به اخلاق حرفه‌ای اجتماعی، متناسب با فرهنگ اسلامی - ایرانی و تلاشگر در زمینه تولید علوم مفید و نقش آفرینی در نظام سلامت به منظور تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت دهان و دندان احاد جامعه از طریق ارائه انواع خدمات پیشگیری و درمان به افراد می‌باشد.

۵- چشم انداز رشته:

با توجه به جایگاه پیشگیری و درمان در برنامه‌های تامین سلامت دهان و دندان، در کشور و جهان و با در نظر داشتن نقش پیشگیری و درمان بعنوان اساس خدمات حرفه‌ای دانش‌آموختگان این رشته، با تربیت این افراد و ایفای نقش مهم ایشان در تیم دندانپزشکی و بهره‌مند شدن تمامی افراد جامعه از این خدمات، به رتبه اول منطقه از حیث آموزش، میزان و کیفیت خدمات سلامت دهان اعم از پیشگیری، درمان و توانبخشی و پژوهش و تولید دانش محصولات دانش بنیان دست خواهیم یافت. همچنین این برنامه بر آن است تا در راستای اهداف سازمان جهانی بهداشت برای سال ۲۰۲۰ تا تحقق وضعیت آن حرکت کند.

۶- اهداف کلی رشته:

تربیت افراد توانمند در زمینه :

- + ارائه خدمات پیشگیری ، درمانی و توانبخشی، در حیطه سلامت دهان و دندان به آحاد جامعه، هماهنگ و در راستای سیاست‌های کلان کشور و نظام سلامت کشور
- + آموزش‌های سلامت دهان و دندان
- + مدیریت برنامه‌های سلامت دهان و دندان
- + پژوهش‌های سلامت دهان و دندان

۷- نقش‌های دانش‌آموختگان:

نقش‌هایی که از دانش‌آموختگان این رشته انتظار می‌رود شامل موارد زیر است:

- + ارائه خدمات سلامت دهان (پیشگیری، درمان و توانبخشی)
- + راهبری و مدیریت در تیم سلامت دهان
- + آموزش و مشاوره سلامت
- + پژوهشی

۸- حیطه‌های مرتبط با توانمندی‌های دانش‌آموختگان:

- + اخلاق و رفتار حرفه‌ای
- + مهارت‌های بین فردی و ارتباطی
- + توسعه فردی و مهارت‌های عمومی
- + مهارت‌های عملی و بالینی مراقبت از فرد و جامعه
- + ایفای نقش در نظام سلامت
- + تولید دانش و محصولات دانش بنیان

اهم توانمندی‌های مورد انتظار برای دانش‌آموختگان عبارتند از:

- + برقراری ارتباط موثر حرفه‌ای
- + اخذ شرح حال، ارزیابی و معاینه دهان و دندان افراد
- + درخواست منطقی و تفسیر آزمایش‌ها و تصویربرداری‌های مرتبط با رشته
- + تشخیص مشکل
- + تجویز منطقی دارو
- + انتخاب بهترین رویکرد تشخیصی درمانی و اجرای آن برای خدمت‌گیرنده
- + درخواست ارائه مشاوره دندانپزشکی
- + آموزش مراجعین و همراهان
- + ارجاع و پیگیری و پایش سلامت دهان و دندان بیماران
- + پژوهش و تولید علم
- + رهبری و مدیریت در حیطه سلامت دهان و دندان در نظام سلامت
- + حمایت و دفاع از حقوق فرد و جامعه (Advocacy)
- + استفاده از فناوری اطلاعات علمی و جستجو در منابع الکترونیکی
- + ایجاد و افزایش اعتماد به نفس (Self Confidence)
- + یادگیری مادام‌العمر (Life Long Learning)
- + مهارت‌های عملی ارائه خدمات (Procedural Skills)

۹- شرایط و نحوه پذیرش دانشجو:

پذیرش دانشجو از طریق آزمون سراسری و براساس ضوابط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد.

۱۰- رشته‌های مشابه در داخل کشور:

رشته مشابهی وجود ندارد و در داخل کشور تنها یک مقطع دکترای عمومی دندانپزشکی تحت عنوان *Doctor of Dental Surgery (DDS)* آموزش داده می‌شود.

۱۱- رشته‌های مشابه در خارج از کشور:

در گروه دکترای عمومی دندانپزشکی در حال حاضر مقاطع مختلفی در کشورهای جهان وجود دارد. موارد زیر از این جمله می‌باشد:

- + *Doctor of Dental Surgery (DDS)*
- + *Doctor of Dental Medicine (DMD)*

۱۲- شرایط مورد نیاز برای راه اندازی رشته:

این شرایط شامل فراهم بودن تمامی امکانات و فضاهای آموزشی و تجهیزات فیزیکی و نیروی انسانی، مستندات، بودجه و دیگر موارد مورد نیاز براساس استانداردهای پایه آموزش دندانپزشکی بوده که پس از تأیید شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی راه‌اندازی رشته امکانپذیر می‌باشد.

۱۳- موارد دیگر:

پذیرش دانشجویان این رشته به عنوان بورسیه براساس ضوابط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی امکانپذیر است. این پذیرش از میان شرکت‌کنندگان در آزمون سراسری ورود به دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد. هزینه آموزش این افراد براساس توافق فیما بین دانشگاه آموزش‌دهنده و دستگاه اعطاء کننده بورس تعیین می‌گردد.

۱۴- روش های آموزش:

هر درس، بسته به محتوا و اهداف آموزشی با استفاده از یک یا چند روش ذکر شده در زیر تدریس می‌شود. در محتوای برنامه نیز روش پیشنهادی آورده شده است.

* **روشهای آموزش جمعی:** شامل کنفرانسهای درون بخشی یا بین بخشی، سخنرانی استاد در کلاس درس، سمینار دانشجویی و نظایر آن

* **بحث در گروههای کوچک:** شامل گروههای مهمه، بارش افکار، فکر در سکوت، حل مسئله، روش گلوله برفی، ژورنال کلاب، کارگاههای آموزشی، *case study* و نظایر آن

* **روشهای آموزش از راه دور:** نظیر آموزش های تلماتیک (تله کنفرانس، تله دیالگوزیس و ...)، آموزشهای پودمانی و ویرچوآل، بر حسب شرایط و امکانات

* **روشهای آموزش عملی و رفتاری:** مانند نشان دادن (*Demonstration*)، آموزش در کلینیک، آموزش در آزمایشگاه ایفای نقش (*Role Playing*)، *Role modeling* و غیره

* **آموزشهای انفرادی:** مانند خودآموزی، آموزشهای ماجولار و غیره

* **روشهای دیگر بر حسب نوع درس، اهداف آموزشی و وجود شرایط و امکانات لازم**

۱۵- روشهای ارزیابی دانشجویان:

دانشجویان در هر درس، بسته به محتوا و اهداف آموزشی به صورت مستمر و تکوینی، دوره ای یا پایانی و تصمیم استاد درس یا گروه آموزشی با یک یا چند روش زیر ارزیابی خواهند شد:

کتبی (تشریحی، چند گزینه‌ای، کوتاه پاسخ، *Matching* یا *Extended Matching*)، شفاهی، *Dops* (مشاهده مستقیم استاد)، *Mini CEX*، آزمون ۳۶۰ درجه، *Osce*، *Osle*، یا *Osfe*، ارزیابی کارنما (*Log book*) و یا ارزیابی کار پوشه (*Portfolio*)، آزمون تعاملی رایانه ای و *Computerized PMP*

۱۶- آموزش مهارتهای مورد انتظار برای دانشجویان:

الف: مهارتهای ذهنی شامل: یادآوری اطلاعات، بیان، شرح، توضیح و توصیف موضوعات، تفسیر، پدیده‌ها و آزمایشات، محاسبات، طراحی، استدلال بالینی، قضاوت، تشخیص و تصمیم‌گیری بالینی بر حسب اهداف آموزشی توسط استاد طراحی و اجرا می‌شود.

ب: مهارتهای ارتباطی شامل: رعایت مسائل مرتبط با اخلاق و شئون حرفه ای به عهده استادان است که با ارائه الگوهای مناسب به دانشجویان، در آنها اینگونه مهارتها را ایجاد و در طول زمان تقویت نمایند.

ج: حداقل مهارتهای عملی مورد انتظار: نیز تحت عنوان مهارتهای عملی و رفتاری در ابتدای هر درس آورده شده است. در تدوین اهداف اختصاصی این مهارت‌ها در اکثر موارد تنها به محتوا (*Content*) و فعل (*Act*) اکتفا شده و تعیین شرط (*Condition*) و معیار (*Criteria*) به عهده استادان محترم گذاشته شده است.

